

Một số vướng mắc và hướng xử lý NGÀNH SẢN PHẨM NÔNG, LÂM NGHIỆP VÀ THỦY SẢN THEO HOẠT ĐỘNG

Hà Quang Tuyến*

Tổng cục Thống kê đã dự thảo Hệ thống sản phẩm theo hoạt động Việt Nam và đang trưng cầu góp ý của các Bộ, ngành và địa phương để hoàn thiện trình Thủ tướng Chính phủ ban hành. Trong quá trình xây dựng ngành sản phẩm nông nghiệp, lâm nghiệp và thủy sản đã gặp vướng mắc về cấu trúc, tên gọi sản phẩm và hướng xử lý như sau:

Sản phẩm nông, lâm nghiệp và thủy sản được tạo ra do sự tác động của con người, công cụ lao động vào đất đai, cây trồng, vật nuôi trong một thời kỳ nhất định (vụ năm). Sản phẩm nông, lâm nghiệp và thủy sản phục vụ cho tiêu dùng, làm nguyên liệu cho ngành chế biến và một phần dùng làm giống để tái sản xuất ra bản thân nó.

Sản phẩm nông, lâm nghiệp và thủy sản bao gồm sản phẩm chính đơn (thóc, ngô, khoai lang, lạc, cá, tôm, 1 ha trồng rừng, gỗ, luồng,...), sản phẩm chính song đôi (sữa bò và bê, lông cừu và thịt cừu, thịt gia cầm và trứng,...) và sản phẩm phụ (rơm, rạ, lá mía, ngọn mía, cói bổi, phân gia súc, gia cầm,...). Ngoài ra, khi đang trong quá trình sản xuất còn có sản phẩm

dở dang như trọng lượng tăng lên trong kỳ của vật nuôi, cây gỗ đang lớn, sản phẩm dịch vụ theo công việc hoàn thành (1 đơn vị diện tích tưới tiêu nước, cày bừa, thu hoạch, làm cỏ, bón phân,...).

Mỗi sản phẩm nông, lâm nghiệp và thủy sản được qui định hình thái sản phẩm cuối cùng, là cơ sở phân định sản phẩm của ngành này với sản phẩm của các ngành kinh tế khác, nhất là với sản phẩm của ngành chế biến, chế tạo.

Nguyên tắc chung xác định cấu trúc ngành sản phẩm

- Xuất phát từ nguồn gốc tạo ra sản phẩm là hoạt động kinh tế - ngành kinh tế, nên các sản phẩm nông, lâm nghiệp và thủy sản được phân loại theo ngành kinh tế tạo ra nó và phát triển trên cơ sở ngành kinh tế. Những hoạt động có chung về quy trình, chủng loại cây trồng, vật nuôi nhưng có sản phẩm khác nhau (hoặc sản phẩm song đôi) về cơ bản được xếp cùng ngành sản phẩm dựa theo ngành sản phẩm chính. Ví dụ: thóc được phân theo ngành kinh tế "Trồng lúa", thịt lợn hơi được phân theo ngành kinh tế "Chăn nuôi lợn",...

* Vụ TK Nông, Lâm nghiệp và Thủy sản

- Các sản phẩm chính của cùng ngành cấp chi tiết được xếp cùng nhóm. Vì vậy cần tập hợp các sản phẩm cùng loại vào một nhóm ngành sản phẩm dưới ngành kinh tế 2007 (ngành cấp 5) để dễ dàng cho việc phân loại chi tiết.

Ví dụ: Gà và trứng gà là sản phẩm của ngành chăn nuôi gà xếp cùng nhóm 01462; trâu, bò và sữa trâu, bò tươi nguyên chất là sản phẩm của ngành chăn nuôi trâu, bò xếp cùng nhóm 01410;...

Một số vướng mắc về cấu trúc của ngành sản phẩm nông, lâm nghiệp và thủy sản:

Như phần trên đã trình bày, sản phẩm nông, lâm nghiệp và thủy sản gồm sản phẩm chính đơn, sản phẩm chính song đôi, sản phẩm phụ, sản phẩm dở dang và sản phẩm dịch vụ. Cấu trúc của ngành sản phẩm nông, lâm nghiệp và thủy sản cần thống nhất phân chia theo trình tự nhóm sản phẩm, tiếp theo một số sản phẩm cụ thể và sản phẩm khác chưa phân vào đâu và sản phẩm phụ. Một số vấn đề vướng mắc về cấu trúc, Tổ soạn thảo đã xử lý như sau:

a. Sản phẩm nông nghiệp có 3 loại sản phẩm phụ: sản phẩm phụ cây hàng năm, sản phẩm phụ cây lâu năm, sản phẩm phụ chăn nuôi. Việc xếp sản phẩm phụ của từng ngành sản phẩm chính, có hai hướng giải quyết:

Thứ nhất, sản phẩm phụ của sản

phẩm chính nào thì xếp cùng với sản phẩm chính đó; ví dụ: trồng lúa có “thóc” và “rơm rạ”, trồng khoai lang có “khoai lang củ” và “dây khoai lang”, chăn nuôi lợn thì có sản phẩm chính (lợn, tinh dịch lợn, phôi lợn) và phân lợn,...

Thứ hai, xếp tất cả các sản phẩm phụ vào chung một ngành cấp 5 với các sản phẩm khác thành ngành sản phẩm "Sản phẩm cây hàng năm khác và sản phẩm phụ cây hàng năm"; "Sản phẩm cây lâu năm khác và sản phẩm phụ cây lâu năm"; "Sản phẩm chăn nuôi khác và sản phẩm phụ chăn nuôi".

Theo chúng tôi hướng giải quyết thứ hai là hợp lý nhất, vì như vậy tuy sản phẩm phụ không được xếp cùng ngành với sản phẩm chính nhưng tránh được tình trạng ngành sản phẩm chính nào cũng xuất hiện sản phẩm phụ, mà trên thực tế thì nhiều sản phẩm phụ có giá trị rất nhỏ.

b. Không đưa hết tất cả sản phẩm hiện có vào ngành sản phẩm nông, lâm nghiệp và thủy sản vì bị khống chế bởi cấp ngành mã 9 số. Khi xây dựng ngành sản phẩm chúng tôi chỉ lựa chọn đưa vào danh mục những loại có sản lượng lớn, phổ biến, đặc thù hoặc sản phẩm mới của địa phương và cả nước.

Mặt khác, thực tế cùng một sản phẩm nhưng do hai hoạt động trở lên tạo ra như: thảo quả vừa là sản phẩm của hoạt động khai thác lâm sản ngoài gỗ, vừa là sản

phẩm của hoạt động thu nhặt từ rừng; tôm hùm vừa là sản phẩm của hoạt động nuôi biển, vừa là sản phẩm của hoạt động khai thác biển;... Hướng xử lý là chỉ đưa vào danh mục sản phẩm của hoạt động có sản lượng lớn hơn, còn sản phẩm của hoạt động có sản lượng ít không thể hiện cụ thể. Ở ví dụ trên, trong danh mục có sản phẩm thảo quả của hoạt động khai thác lâm sản ngoài gỗ, không có thảo quả của hoạt động thu nhặt từ rừng; có sản phẩm tôm hùm của hoạt động nuôi biển, không có tôm hùm của hoạt động khai thác biển.

c. Mặc dù xây dựng ngành sản phẩm theo hoạt động nhưng không phải ngành kinh tế nào cũng đưa vào để xây dựng ngành sản phẩm. Ví dụ: ngành kinh tế “Trồng trọt và chăn nuôi hỗn hợp” nhưng không có ngành sản phẩm này, vì trên thực tế không thể có loại sản phẩm chung cho cả trồng trọt và chăn nuôi.

Tên gọi của sản phẩm nông, lâm nghiệp và thủy sản rất đa dạng, phong phú, tùy theo mục đích nghiên cứu có thể phân thành những loại sau đây: Tên gọi theo phẩm cấp, nguồn gốc xuất xứ về địa lý và chủng loại giống của sản phẩm; tên gọi phổ thông, thông dụng dùng chung cho phạm vi cả nước; tên gọi riêng cho từng địa phương, vùng, miền khác nhau; tên gọi theo nghĩa tiếng nước ngoài; tên gọi theo mục đích sử dụng sản phẩm;...

Vấn đề đặt ra ở đây là đối với ngành sản phẩm, thì tên gọi của sản phẩm nông,

lâm nghiệp và thủy sản cần được thể hiện như thế nào cho phù hợp nhất. Hướng giải quyết vấn đề này như sau:

Trước hết, Tên gọi phổ thông của sản phẩm nông, lâm nghiệp và thủy sản:

Phân loại sản phẩm nông, lâm nghiệp và thủy sản theo hoạt động kinh tế chỉ xác định đến sản phẩm, không xác định theo phẩm cấp, nguồn gốc xuất xứ về địa lý và chủng loại giống của sản phẩm. Điều đó có nghĩa là không xác định sản phẩm theo chất lượng loại 1,2,3,..., cũng như sản phẩm đó được sản xuất ở địa phương hay vùng miền nào, thuộc chủng loại giống gì. Vì vậy, tên gọi của sản phẩm không nhất thiết phải ghi cả đặc điểm cụ thể của sản phẩm như: xuất xứ địa lý chủng loại giống,... Chẳng hạn, tên gọi của sản phẩm không cần ghi như sau: chè Tân Cương (xuất xứ địa lý), cà phê vối (chủng loại giống), thóc tám Hải Hậu (chủng loại giống và xuất xứ địa lý), hạt tiêu Phú Quốc (xuất xứ địa lý), bưởi Đoan Hùng (xuất xứ địa lý). Vì vậy, chỉ cần ghi tên chung phổ thông nhất như: Thóc, ngô hạt khô, khoai lang tươi, lạc, lợn, gà, gỗ nguyên liệu giấy, gỗ khác, cá,...

Thứ hai, tên gọi nên theo hình thái sản phẩm nông, lâm nghiệp và thủy sản cuối cùng:

Để phân loại sản phẩm nông, lâm nghiệp và thủy sản một cách chính xác, cần phải xác định danh giới của sản phẩm

trên cơ sở căn cứ vào qui định hiện hành về hình thái sản phẩm cuối cùng nông, lâm nghiệp và thủy sản.

Thực tế một số sản phẩm nông, lâm nghiệp và thủy sản đã chế biến nhưng vẫn giữ tên gọi gốc và thêm phần tên mới tiếp sau thể hiện hình thái của sản phẩm đã qua chế biến. Vì vậy, tên gọi của sản phẩm nông, lâm nghiệp và thủy sản cần phải thể hiện sao cho khi đọc nhận dạng được ngay mà không nhầm với sản phẩm của ngành chế biến và các ngành khác. Chẳng hạn: sản phẩm của cây ngô gọi là "ngô hạt khô" để phân biệt với "ngô bột" (đã qua nghiền, là sản phẩm chế biến), sản phẩm của cây thuốc lá gọi là "thuốc lá lá" để phân biệt với "thuốc lá điếu",...

Thứ ba, tên gọi theo mục đích sử dụng sản phẩm nông, lâm nghiệp và thủy sản:

Như phần trên đã trình bày, sản phẩm nông, lâm nghiệp và thủy sản được dùng cho nhiều mục đích khác nhau như: tiêu dùng cho đời sống, dùng làm nguyên liệu chế biến, làm thuốc, làm giống, xuất khẩu,... Vì vậy, cùng một loại sản phẩm căn cứ theo mục đích sử dụng có tên gọi khác nhau. Ví dụ: thóc có thóc thương phẩm, thóc xuất khẩu, thóc làm giống,...; trâu, bò có trâu bò thịt, cày kéo, làm giống, lấy sữa,...

Ngành sản phẩm nông, lâm nghiệp và thủy sản không nêu tất cả các tên gọi sản phẩm theo mục đích sử dụng khác nhau,

mà chỉ chọn một tên gọi thống nhất chung trong ngành sản phẩm.

Thứ tư, tên gọi địa phương của sản phẩm nông, lâm nghiệp và thủy sản:

Tên gọi của sản phẩm nông, lâm nghiệp và thủy sản ngoài tên phổ thông, thông dụng được dùng để sử dụng chung cho tất cả các địa phương, vùng miền trên lãnh thổ đất nước Việt Nam (lạc, vùng, điều, lợn,...); mỗi địa phương, vùng miền lại có tên gọi riêng (lạc/đậu phộng, vùng/mè, điều/đào lợn hột, lợn/heo,...). Vì vậy, một số loại sản phẩm ngoài tên gọi phổ thông cần ghi thêm tên gọi của địa phương, nhưng chỉ lựa chọn một tên địa phương chung cho cả vùng miền, mà không ghi hết tất cả các tên địa phương hiện có. Ở ví dụ trên cần ghi thêm tên địa phương của lợn là heo, của điều là đào lợn hột. Tên gọi sản phẩm của địa phương được đặt ngay sau tên gọi phổ thông dưới dạng gạch chéo/hoặc để trong ngoặc ( ).

Như vậy, tên gọi của sản phẩm nông, lâm nghiệp và thủy sản trong ngành sản phẩm theo chúng tôi lấy tên gọi phổ thông theo hình thái sản phẩm cuối cùng, bên cạnh có tên gọi địa phương không theo mục đích sử dụng sản phẩm nông, lâm nghiệp và thủy sản, vì cùng một sản phẩm nhưng sử dụng cho nhiều mục đích khác nhau. Ví dụ: Thóc dùng để xuất khẩu, thóc làm giống... ■